

Juraj Jurjević

ZA JAČU VJERU U DOMAĆU ZNAJSTVENU I UMJETNIČKU RIJEČ

Zanimljivo: kad naši nogometaši, košarkaši, vaterpolisti, plivači, stolnotenisači, trkači, šakaši i sportaši ostalih grana odlaze na natjecanja s odgovarajućim igračima iz drugih zemalja i krajeva svijeta, onda oni nemaju nikakvih predrasuda o tome da su njihovi suparnici veći, bolji i jači već zbog toga što su iz većih država, gradova i naroda. Naprotiv! Oni bez osjećaja bilo manje bilo veće vrijednosti razumno gledaju na stvar i znaju da se radi o utakmici *čovjeka s čovjekom*, a u takvome odnosu nikad se ne može unaprijed znati tko će biti bolji i uspješniji, jer su ustrojstvo tijela i njegove mogućnosti, više-manje, svagdje jednaki. Ishodi natjecanja to i pokazuju. Onaj, naime, igrač iz Zagreba, Splita, Varaždina, Gospića i Osijeka, ne mora, ali može pobijediti svakog takmaca iz Pariza, Moskve, Londona i Tokija, jer tjelesne mogućnosti, velim, svagdje, na svakome kraju svijeta, mogu doći do istoga izražaja i dostignuti jednaki stupanj vrijednosti.

Da je takvo gledanje i osjećanje, takav pristup stvari međunarodnog športskog natjecanja sasvim ispravan i točan, pokazuju i rezultati, tablice, liste i plasmani, u kojima prva mjesta nisu predodređena, nego ih svatko iz svakoga kraja svijeta može osvojiti i izgubiti, jednako onaj iz osamstotina milijunske Kine, kao i onaj iz šestotinatisućnog Cipra...

Tako, eto, stoji stvar s natjecanjem tijela, njegovim mogućnostima, sposobnostima i vještinama.

Čini mi se da je sasvim drukčija situacija kad se radi o duhovnim moćima, bilo uma, bilo srca. *Znanstvenici, književnici i umjetnici puni su kompleksa!* Tijelo nema nikakvih predrasuda, a duša je puna do grla raznih gledanja i pomisli na sebe, na svoje porijeklo, svoju sredinu i okolinu, smućuje se i omalovažava, jer kao da joj je mnogo važnije *odakle* je neki duh nego *kakav* je!

Da, tako nekako! Nedavno sam bio u sobi jednog našeg vrsnog teološkog pisca. Vidim pun stol stručnoga štiva iz toga područja, a u razgovoru čujem kako se navode misli raznih francuskih, njemačkih, talijanskih, španjolskih i ostalih teologa, čija se djela prevode na hrvatski. Budući da nešto malo poznajem te inozemne autore o kojima je bila riječ, a još bolje poznajem sposobnosti moga sugovornika domaćina, prekinuo sam onako spontano razgovor s upadićom: Pater, zašto mi moramo govoriti isključivo o njemačkoj, talijanskoj, španjolskoj, francuskoj i engleskoj teologiji i zašto ne bismo govorili o *hrvatskoj teologiji*? Zar nismo uvijek imali te zar i danas nemamo vrsnu ekipu domaćih teologa? Zar su, na primjer, vaše teološke misli, nastavio sam, nešto *slabije* zato što su iz glave sina jednoga maloga naroda, a one druge su vrednije već time jer su ponikle u duši sina velikoga naroda? I još sam nadodao: za mene bi bilo puno pametnije kad bi vaš kolega P. preveo vaše teološke misli na francuski, nego da prevodi onoga francuskoga autora na hrvatski!

Ovdje se živo sjećam mnogih naših ljudi koji su studirali u inozemstvu; mnogih koji su na ovaj ili na onaj način naučili neki strani jezik; mnogih koji su kao radnici, putnici i izletnici boravili u inozemstvu; sjećam se i zaključujem kako bi nažalost bilo bolje da nisu nikad nigdje bili, jer od *tudega* naprosto više ne vide *svoga*...

Kako je s teologijom, tako stvar stoji s filozofijom, psihologijom, pedagogijom, sociologijom i s ostalim duhovnim i tehničkim znanostima. Svagdje pljesak, pohvala i odobravanje *tudemu*, a dozlaboga zanemarivanje *domaćega*!

Na poseban je način lijepa književnost puna takvih primjera. Domaći romani, pripovijetke, priče, novele, eseji i pjesme moraju svakodnevno odlaziti u prikrajak da bi ustupili mjesto uvoznoj robi, koja je već *time* bolja i vrsnija što nije domaća, nego je došla iz velikih naroda i iz dalekih krajeva.

Nije mi, uistinu, ni na kraj pameti da bih ispovijedao kulturnu zatvorenost i zaljubljenost u domaće vrijednosti s podcjenjivanjem tekovina drugih kulturnih naroda. Takva misao je toliko daleko od mene koliko je daleko nebo od zemlje. Isto tako je gotovo suvašno i spominjati da se uvijek prevodilo i da uvijek treba prevoditi dobra djela na hrvatski jezik.

Mene u ovome razmatranju vodi nešto sasvim drugo. Htio bih, naime, u dušu svakog našeg kulturnog radnika, znanstvenika, književnika i umjetnika uliti onakvo gledanje na međunarodne ljestvice vrijednosti kakvo u sebi nose spomenuti naši natjecatelji — športaši. Htio bih poželjeti svakome našem stvaraocu da mu se u glavi nastani stalna misao: Ja ne *moram*, ali *mogu* na kulturnom polju postići isti, a možda i veći uspjeh, upravo kao i svaki drugi kulturni radnik iz bilo kojeg kraja svijeta.

Dopustite mi da kažem nekoliko riječi o tome kako se ja ponašam i osjećam u tom pogledu.

Brojni moji prijatelji i znanci iz raznih mjesta, prigoda i životnih situacija znaju vrlo dobro što sam i kakav sam: jednostavnost u svemu i svačemu, to je prvo i zadnje slovo moga življenja. Kada je pred dvije godine izašlo treće i dvostruko prošireno izdanje moga »Čovjeka«, pa je na Šalati u Zagrebu bila priređena izložba raznih izdavačkih kuća, bilo je pokazano zaista tako izuzetno zanimanje za to moje djelo da me je moj izdavač pozvao da tamo sjedim za stolom i dijelim potpise kupcima. Ja sam to odbio, meni to ne leži, stidljiv sam za tako nešto... Ako vam se predstavljam, onda mislim da vam ova sličica iz moga života može ipak nešto kazati o mome unutrašnjem ustrojstvu i o tome koliko je meni do mene, do moga glasa i imena.

Ali pokraj sve te skromnosti i jednostavnosti ja sam s druge strane u sebi pun, ne sebe, nego samosvijesti i vjere u ovaj »zrak« koji dišem i članstva narodu kojemu pripadam.

Nedavno je tiskan prikaz, bolje rečeno studija, o spomenutom »Čovjeku«. Između ostaloga, moj ocjenjivač me usporedio s nekim poznatim autorima sličnoga žanra iz Francuske, Njemačke, Engleske i Italije. Tom prigodom pisao mi je jedan naš intelektualac: »Čitao sam ocjenu Vaše knjige. Čestitam Vam, potpisujem sve što je napisano, a ja bih još nadodao da bi je trebalo prevesti na koji drugi jezik. Sve je u redu, samo mislim da nije zgodno kad se mi *sinovi maloga naroda uspoređujemo s piscima velikih naroda*« (ja podcrtao).

Ja sam se mome prijatelju zahvalio na lijepome pismu, ali sam mu i pismeno i kasnije usmeno kazao da ja ovakvo naše i njegovo gledanje zovem *kulturnim provincijalizmom!* Rekao mi je jednom prigodom: Možda imate i pravo...

Povodom iste ocjene jedan drugi čitatelj, inače profesor i kulturni radnik piše mi: »Čitao sam onu opširnu i znalacki napisanu ocjenu Vašega »Čovjeka«. Ja sam svojedobno čitao i sve one strane autore s kojima Vas kritičar uspoređuje. Mogu Vam bez laskanja reći da je Vaša knjiga bolja od svih njihovih, jer ste Vi jedini potpuno izvoran i jedini ste uzeli čovjeka iz živoga života.«

Eto, tako drugi misle o mome pisanju. Čast njima, ali ovdje je važno znati što ja mislim o sebi i o svome djelu. A ja mislim ovo: nije mi ni na kraj pameti pomisao da sam napisao *bolju* knjigu, ali isto tako mi je sasvim strana misao da ja ne bih *mogao* takvu knjigu napisati. Nemam u sebi ni trunka precjenjivanja, ali isto tako ni trunka podcjenjivanja samoga sebe. Čvrsto sam, naime, uvjeren, da ja u mome rodnome mjestu Brusju na Hvaru, u Zagrebu, Splitu i u Varaždinu mogu isto tako i dobro i loše misliti kao i onaj pisac u Londonu, Parizu, Berlinu, Rimu i Moskvi! Tu u sebi i pred sobom nemam, hvala Bogu, nikakvih predrasuda i nejasnoća. I svakoga tko u tom pogledu drukčije misli, ja bez ikakva ustručavanja zovem *kulturnim provincijalcem!*

Mislim da svaki sin svakoga iole kulturnog naroda može u sebi steći ovu, nazovimo je tako, hrabrost i izgraditi takvo samouvjerenje, pa tako i svaki sin našega hrvatskoga naroda. On se mora samo malo pri-sjetiti, okrenuti oko sebe i prošetati kroz prošlost i sadašnjost svoga naroda, pa će steći odvažnost da oblikuje taj prirodni, zdravi i pravedni doživljaj o sebi i o sredini u kojoj živi i djeluje.

Mnogo sam o tim pitanjima razmišljao i došao sam do zaključka da je naš hrvatski narod u kulturnom pogledu nešto posebno i izuzetno. Možda bi ovdje najbolje pristajala ona nehrvatska riječ *fenomen!* Da! Kad se sjetimo svoje prošlosti, svoje krvave i žalosne povijesti, kad smo bili ubijani, ugnjetavani, pljačkani i nepriznati kao suvereno narodno biće: kad se sjetimo ništa manje ni više nego Mongola, Tatara, drske Venecije, Turaka, Pešte, mrske Napoleonove i bečke okupacije, kad se, velim, svega toga sjetimo i kad znamo da smo ipak pokraj svega i unatoč svemu u kulturnom pogledu išli uvijek ukorak s Evropom i s kulturnim svijetom uopće — onda se uistinu, bez ikakva pretjerivanja, može kazati da smo pravo *kulturno čudo!*

Hajde da se malo ojačamo i odvažimo, da se prošetamo po sebi, da se malo osvrnemo i pohvalimo...

Nedavno sam bio u Hvaru i čekao parobrod za Split. Okrenem se slučajno i na obližnjoj zgradi ugledam novo postavljenu spomen-ploču, na kojoj piše: »U ovoj kući rodio se Ivan Vučetić, izumitelj daktiloskopije...« A sto metara dalje od ove kuće eno hvarškog kazališta, najstarijeg na Balkanu i jednog od najstarijih u Evropi... A kad smo već u Hvaru, valja spomenuti ništa manje nego Lucića, Hektorovića i Martina Benetovića, renesansne književnike koji su, bar za svoje vrijeme, bili imena evropske razine... Parobrod što ga čekam dolazi iz Dubrovnika. Dubrovnik! To nije obično ime običnoga grada! Zar sam išta pretjerao ako kažem da je to pojam? Malo je naroda ne samo u Evropi nego i u svijetu koji se mogu pohvaliti takvim gradom, koji se punim pravom zove hrvatska Atena! Kad u kulturnom pogledu ne bismo imali ništa drugo nego Dubrovnik i njegovu baštinu, to bi bilo

dovoljno za našu kulturnu narodnu iskaznicu! Taj tako značajni grad, grad-država, imao je pred nekoliko stoljeća napredno zakonodavstvo i diplomaciju na visokoj razini, a u kulturnom pogledu bio je upravo nabijen imenima i djelima svjetske vrijednosti i slave. Gundulića ni danas, a pogotovo onda, nema baš na pretek u svijetu, a Marin Držić je sa svojim »Dundom« opstojao prije Molierea i Shakespearea.

Parobrod me vodi u Split, rodni grad Marulića, ne samo oca hrvatske književnosti nego i pisca koji je u svoje vrijeme bio za evropsko kulturno »tržište« ono što se danas kaže bestseller! U »Vjesniku« od 14. i 15. prosinca 1975. zadarski sveučilišni profesor dr. Branimir Glavičić veli: »Ako (Marulić) nije Vergilije — odmah je iza njega.« A kad smo već kod Splita, tko bi se sjetio, tko bi i nabrojio sva imena i sve kulturne spomenike naše bogate i drevne kulturne prošlosti? Dok se vozim parobrodom, čitam novine ove i one, a dva naslova privlače moju pozornost. Jedan govori o proslavi Jurja Dalmatinca. A on je, kako znamo, jedan od najvećih umjetnika 15. stoljeća. Drugi pak naslov, u drugoj novini, govori o crkvi na Otoku kraj Solina, koja ove godine slavi ništa manje nego tisuću godišnjicu svoje opstojnosti. To je jedna od najstarijih crkvića takve vrste u svijetu... Znači, pred tisuću godina nismo bili neki divljaci, nego kulturni narod, kulturnih očitovanja! Uostalom, mi smo kulturno za nekoliko stoljeća stariji od te crkvice, jer smo, na primjer, već u sedmome stoljeću primili kršćanstvo, a imali smo kraljeve Tomislava i Zvonimira i njihove države pred mnogo više od tisuću godina. Kad sam već ovdje u Splitu, valja mi sjetiti se Poljica i Poljičke republike, tog zadnjeg ostatka one moćne hrvatske države, moćne i jake na moru i na kopnu... I ta Poljička republika imala je već u ono vrijeme zakonodavstvo, u koje bi se mogle ugledati mnoge moderne države i njihove ideologije!

Pokojni pjesnik dr. Ante Tresić-Pavičić, razmišljajući o južnim, to jest o primorskim dijelovima Hrvatske i o njihovim kulturnim dostignućima, jednom je prigodom napisao: Hrvatska je produženje Grčke... Istranin Matija Vlačić, zvan hrvatski Luther, bio je pred 4 stoljeća po čitavom svijetu poznat kao jedan od osnivača protestantizma. Naš je Bošković kao matematičar izračunao težinu kupole Crkve sv. Petra, a pred 200 godina imao je misli i gledanja današnje atomistike... Za Ivana Meštrovića je više puta pisano da je on možda najveći kipar koji se rodio poslije Michelangela! U Vatikanskoj galeriji (u koju se baš tako lako ne prodire) nalazi se jedna Meštrovićeva Pietà. Talijani je zovu Božanstvenom... A kad smo već kod takvih imena, eno nam na Zrinjevcu u Zagrebu spomenika Jurja Klovića (pišem ga fonetski), koji je živio od 1498. do 1578. Toga minijaturista (sitnopisca) Talijani zovu hrvatskim Michelangelom. Andrija Medulić je, uz spomenutoga Klovića, bio veliki slikar iz 16. stoljeća i imao utjecaja na španjolskog slikara El Greca! Tko bi i nabrojio sva ona jednostavno pokradena ili potalijan-

čena hrvatska kulturna imena? Ali pokraj svega toga, Rim, Ancona, Venezia, Padova, Firenza, Bologna, Bari, Ravenna, Pescara, Loreto i druga mjesta, puna su hrvatskih kulturnih tragova. (Vidi: Italija, hrvatski kulturni tragovi u Italiji, Kršćanska sadašnjost — Zagreb).

Juraj Šišković, rođen u Skradinu 1433. godine, izdaje u Italiji svoja pjesnička i znanstvena djela, a Andrija Čubranović (16. stoljeće) objavljuje u Veneciji zapaženu i priznatu »Jedupku«. Fra Augustin Miletić u 18. stoljeću predaje u Padovi bogoslovlje. Tamo je djelovao i Branjug. Naš najveći jezikoslovac 18. i 19. stoljeća Marijan Sušić govorio je sve svjetske jezike i kad ga je kardinal Mezzofanti čuo kako čita starogrčki, priznao je da je njegov način čitanja bolji od Erazma Roterdamskoga! Kad smo već kod Vatikanske galerije, te tako stroge umjetničke institucije, spomenimo da je tamo prodrlo 11 naših umjetnika, kao, na primjer (osim Meštrovića), Kljaković, Kršinić, Šulentić, Vidović i drugi. A u Vatikanu se sjetimo i okolnosti da je papa Siksto V. (1085-90.) bio papa hrvatske krvi, a za svrhu ovih redaka korisno je spomenuti i činjenicu da je danas među prvim ljudima do Pape Pavla VI. Hrvat kardinal Šeper! Sveti Jeronim je prvi prevodilac Biblije na latinski, a Fantinus de Valle bio je papin legat kod češkoga kralja...

Svagdje i u svim područjima znanosti i umjetnosti, oduvijek pa do danas prisutni smo svojim prilozima i znakovima kulturnoga življenja...

Baš sada čitam kako je Benko Kotruljić iz Dubrovnika još 1450. napisao knjigu o trgovini i savršenom trgovcu. To je bila prva knjiga takve vrste u svijetu! A dok ovo tipkam na pisaćem stroju, slušam radio-vijesti iz Zagreba. Javlja se da je ovih dana u Zagrebu u reprintu izašla velika knjiga Mažuranićeva pravničkog jezikoslovlja, koja je jedinstveni slučaj takve vrste u južnoj Evropi. Isto tako doznajem da je baš ovih dana Poljoprivredna škola u Križevcima proslavila 130. godišnjicu opstanka, te je jedna od najstarijih u Evropi! Vatrogasno društvo u Varaždinu ima sličnu starost i prošlost. Trideset kilometara od Dubrovnika, u Trstenu, postoji najstariji planski uređeni renesansni Arboretum još iz 1502. godine! Između ostaloga tamo su dvije platane stare više od 400 godina i predstavljaju jedinstvene primjerke te vrste u Evropi... Na Hvaru je najstarije kupalište na Balkanu. Jedna od prvih karantena u svijetu otvorena je u Dubrovniku, a da i ne govorimo o dubrovačkoj ljekarnici još iz 14. stoljeća. O pomorstvu pak, o brodogradnji, plovidbama, glasovitim kapetanima, hrabrim mornarima, uistinu nije potrebno nijedne riječi izustiti, jer su te činjenice poznate po cijelom svijetu... Marko Polo bio je iz Korčule, zar ne? Nedavno su se kod nas vodile žučljive rasprave o tome je li prva hrvatska tiskara bila u Senju ili u Kosinju. Kako bilo da bilo, radi se o tiskari koja je jedna od najstarijih u Evropi, rođena nekoliko godina poslije Gutenberga! Kad smo u Senju, svakako je red spomenuti Uškoke, koji su ne samo naš, nego i rijetki pojam sustavne i znalačke borbe s Turcima.

Hrvatsko sveučilište u Zagrebu staro je preko trista godina i u tome nema baš mnogo vršnjaka u svijetu, a imenima onih velikana, čije su medaljice i slike zastupane u kolajni rektora, mogli bi se, bome, ponositi i najveći narodi na svijetu! Geofizičar Mohorovičić je postavio jedinicu mjere za potres. A zar ćemo zaboraviti da se ovdje kod nas rodio Nikola Tesla? Također nije mačji kašalj da su u ovo naše vrijeme tri Hrvata dobila Nobelove nagrade, i to Ružička i Prelog za kemiju, a Andrić za književnost! Gorjanovića su u vezi s krapinskim čovjekom zvali hrvatskim Darwinom, a Brusina je po svemu svijetu poznati geolog. Naš Bartul Kašić već pred 300 godina piše modernu hrvatsku gramatiku, a jezikoslovac Belostenec još 1740. godine izdaje višejezični rječnik, koji spada među prve takve rječnike u svijetu... Martin Galtadić 1588. piše o parabolskim zrcalima i astronomskim durbinima. Za Ivanu Brlić-Mažuranić vele da je hrvatski Andersen i to je velika usporedba i pohvala, ali ništa se ne bi pogriješilo kad bi se napisalo da je Andersen norveški Mažuranić... Mi smo imali Mariju Jurić Zagorku, koja je bila jedna od prvih ženskih novinara u svijetu, a ujedno uz Janka Matka predstavljala fenomen pučkog književnog stvaranja, fenomen jedinstvenih pisaca u Evropi i u svijetu...

Nekoliko šetnja kroz povijesne, etnološke i arheološke muzeje, ponosom napunjavu svakog posjetioca, koji izlazi iz njih zadivljen i ohrabren u osjećanju pripadnosti tako bogatoj kulturnoj prošlosti. Hrvatske narodne nošnje, pjesme i običaji spadaju u vrh evropske i svjetske ljepote i narodne izvornosti.

Nego, nismo mi samo ono jučer i prekjučer, mi smo to i danas. Nismo mi samo rubac oko vrata, čipka, kudjelja, vreteno i opanak; nismo samo gajdaši, guslari, diplaši, plesači i ojkaši, te puhači u mijeh, mi i danas, u 20. stoljeću, imamo, na primjer, dirigenta Lovru Matačića, koga ubrajaju u deset najboljih majstora palice na svijetu! A da i ne govorim o svjetskim zvijezdama lijepoga glasa, o Zinki Kunc, Milki Trnini, Ruži Pospiš-Baldani, Ruždaku, Neraliću, Maji Corak, Marijani Radev... O Zlatku Balokoviću, Baranoviću, Gotovcu, Tijardoviću, Šuleku, Kelemenu, Lotki Kalinskom, Slavenskom, Zajcu, Lisinskom... To su dostojni nasljednici Sorkočevića, Frane Lučića, Dore Pejačević i Ivana Mane Jarnovića iz 17. stoljeća... Kad smo kod folklor, običaja i pjesama, valja svakako spomenuti, na primjer, sinjsku alku i korčulansku morešku, te nekoliko stoljeća stare igre što predstavljaju jedinstvene pojave svjetskih razmjera...

Plasman na svjetskoj ljestvici vrijednosti u svim pravcima i granama nastavlja se vrlo uspješno i danas. U sve svjetske leksikone ušla je iz slikarstva *hrvatska naiva*. Svjetski pojam postao je *zagrebački crtani film*, pa i *zagrebački solisti* također...

Dječji književnici Ivana Mažuranić i Mato Lovrak evropske i svjetske su razine... Tin Ujević, Gustav Matoš, Vladimir Nazor, August Šenoa, Vjenceslav Novak, Josip Kozarac i Milutin Cihlar Nehajev mogli bi se sasvim lijepo natjecati za Nobelovu nagradu iz književnosti, jer je njihovo štivo od svjetske i općeljudske vrijednosti... Miroslav Krleža u načinu obrade svoga nazora i gledanja na život i svijet predstavlja jedinstven slučaj u svijetu! Koje bi se to djelo u svjetskoj književnosti moglo natjecati u temi o slobodi s Gundulićevom »Dubravkom«? Ili o temi borbe s Turcima s Mažuranićevim djelom »Smrt Smail-age Čengića«? Braća Seljani poznati su svjetski putopisci...

Hrvatsko kazalište, a posebno ono zagrebačko, poglavlje je za sebe u kulturnom životu našega naroda. Posebno između dva rata i poslije toga djelovala je tu cijela plejada glumaca i teatrologa, uistinu svjetskoga glasa! Gavela, Miletić, Strozzi, Benešić, Begović, Fijań, Podgorska, Tanhofer, Papić, Dujšin, Grković, Nučić, Rajić, Nina Vavra, Maja Strozzi... I sada da netko kaže kako je nekome od spomenutih čast ako ga usporede s nekim kazališnim čovjekom ili glumcem iz drugih naroda! Bez ikakve povrede skromnosti može se i mora se ovdje kazati da bi svakome u svijetu bilo osobito priznanje ako bi ga usporedili s jednim od spomenutih i sličnih hrvatskih kazališnih imena! Za takvim ništa ne zaostaju u međunarodnom pogledu velemajstori kista, kao na primjer Račić, Plančić, Babić, Uzelac, Stančić, Kljaković, Rački, Becić, Kraljević... Na istoj su cijeni i majstori dlijeta na čelu s Ivanom Meštrovićem... Uz starijeg Rendića, tu su krupna imena Augustinčića, Kršinića, Radauša...

Kad je riječ o svjetskim dostignućima, valja se svakako sjetiti i onih sportskih, jer i bez obzira na pitanje da li je sport kultura stoji činjenica da bez kulturnog raspoloženja, stege i kulturnog pristupa nema ni vrhunskih uspjeha, pa u svakom slučaju i sportski rezultati govore o kulturnoj čudi jednoga naroda. A mi, eto, u mnogim sportskim granama ne oskudijevamo imenima zaista evropske i svjetske visine. Čitam kako se vaterpolist zagrebačke »Mladosti« Ozren Bonačić smatra jednim od najboljih vaterpolista na svijetu... To isto kažu za rukometaša bjelovarskog »Partizana« Horvata! Pred nekoliko godina je Splićanka Đurđica Bjedov osvojila zlatnu olimpijsku medalju u plivanju na sto metara. A eno još i danas pliva glasoviti Veljko Rogošić, višestruki svjetski prvak u plivačkom maratonu. Tko se od nas starijih ne sjeća glasovitog trija u tenisu: Mitića, Punčeca i Palade... A Nikola Pilić i Željko Franulović i danas pronose svjetsku slavu svojih prethodnika diljem svijeta po svim teniskim igralištima i turnirima... Nogometaši kao Vukas, Bobek, Čajkovski, Zebec, Beara nastupali su u evropskoj, a neki i u svjetskoj nogometnoj momčadi, stolnotenisači pak Dolinar, Uzorinac, Šurbek i Stipančić bili su i jesu među prvima u svijetu... Šakač Ivan Prelog bio je prvak Evrope, a njegovim stopama ide i Mate Parlov...

Košarkaši Čosić, Skansi, Plećaš, Đerđa i Jerkov smatraju se najboljim igračima današnjice, a rukometašice Ištvanović, Torti i Palaversa također su svrstane u svjetske vrijednosti! Stoji da je Nikola Dragaš prvak svijeta u kuglanju, a Mihalić i Sušanj su trkači prvorazrednog značaja! Jedriličari, veslači, ronionci, podmorski ribolovci i skakači u vodu s visokog tornja nisu se nikad u dostignućima iznevjerili našoj tako naglašenoj pomorskoj prošlosti i sadašnjosti...

I tako, eto, od Boškovićeve pera i Meštrovićeve dlijeta do atletskog koplja, nogometne, teniske i stolnoteniske lopte, drvene kugle, jedra i koša, jednako na znanstvenoj i umjetničkoj, kao i na športskoj stazi, uvijek »prsa o prsa« s najboljima i najpoznatijima...

I kad je to tako uvijek bilo i jest, zašto bismo mi sebe podcjenjivali i demitizirali, zašto bismo imali tremu pred Evropom i svijetom, zašto svaki solidni i ozbiljni hrvatski kulturni radnik i stvaratelj ne bi smio, bez ikakve povrede čednosti kazati: Jest, meni je čast kad me uspoređuju s odgovarajućim stvaraoцем iz drugoga naroda, ali zašto dotičnome ne bi mogla biti čast ako bi ga usporedili sa mnom?

Pri spominjanju pojedinih ljudi, nadnevak a i činjenica nisam išao za nekom iscrpnom i sustavnom obradom, nego sam onako nasumce, kako i koliko sam se sjetio, spomenuo samo ono što mi je sinulo u pameti i ono što mi je dobro došlo za svrhu ovih redaka (podizanje kulturne samosvijesti). Predložio bih pak i preporučio da se nađe, i dogovori pet-šest ili deset ljudi koji bi se znalački i stručno potrudili i prošetali kroz enciklopedije i leksikone, kroz galerije, povijesne i arheološke ustanove, pa da skupe i u posebnoj knjizi objave sva hrvatska znanstvena, književna, umjetnička i uopće kulturna dostignuća, sve ono naše *jednako* i »*naj*«. To bi bila pred vanjskim svijetom naša divna osobna kulturna iskaznica, a pred nama i za nas prekrasna injekcija ponosa, samosvijesti i odvažnosti. Tu nam nisu potrebne nikakve neistine, uveličavanja i omalovažavanja drugih. Jedino imena, činjenice, događaji, djela i nadnevc i! Oštro bih zamjerio i, kad bih mogao, kaznio bih onoga tko bi se poslužio nekom laži ili krivotvorenjem jer pokraj toliko mnogo vrijednih novčanica i zlatnika nisu nam zaista potrebni papiri bez pokrića.